

Interview van de week 'Hé Sjaak, ben je daar weer?'

Zodra GGD-kopstuk Sjaak de Gouw het NOS-gebouw op het Mediapark binnenkomt, wordt hij begroet met: 'Hé Sjaak, ben je daar weer?' De Leidenaar is vooral afgelopen week niet uit het (corona)nieuws weg te slaan en is er bijna een BN'er door geworden. Hij mocht zijn zegje doen bij de nationale tv-uitzending *Feiten en Fabels*, haalde afgelopen weekende het nieuws met zijn bewering dat 6000 Nederlanders besmet zijn of zijn geweest met het virus, waar het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) het nog op 1000 hield. Niet iedereen neemt hem zijn woorden in dank af. Vanuit Italiaanse kringen kreeg hij de nodige vervensingen omdat hij iets had gezegd in de trant van: Italianen zijn minder hygiënisch dan Nederlanders. Maar zo had hij het niet bedoeld. Sjaak de Gouw is nu 62 en heeft er zeventien jaar opzitten als directeur van de GGD, de instantie die de gezondheid van de inwoners van de regio bewaakt, beschermt en bevordert. Echt rustig doorkachelen richting pensioen zit er niet meer in. Net als voor ieder ander staat ook zijn leven op z'n kop.

Miep Smitsloo
miepsmitsloo@planet.nl

'Ik heb door deze crisis weer zo veel geleerd'

In deze bizarre coronatijden is een prominente rol weggelegd voor Leidenaar Sjaak de Gouw. Als directeur van de GGD Hollands Midden en landelijk portefeuillehouder infectieziekten is hij actief in het landelijke en regionale netwerk van bestrijders en beleidsmakers. Aan hem de 'eer' namens de gezamenlijke GGD'en het virus aan de Nederlanders te duiden, het Kabinet te adviseren en de strijd tegen dit nieuwe virus te helpen stroomlijnen. De Gouw is 24 uur per dag, zeven dagen per week aan het werk, oogst daarvoor lof, maar ook kritiek. 'Ik heb de afgelopen weken weer zoveel geleerd'.

Spin in het web

„In deze coronacrisis heb ik zes 'rollen'. Drie landelijke en drie regionale. Landelijk vertegenwoordig ik alle GGD'en in het Bestuurlijk Afstemmingsoverleg, dus in de overleggen met het Kabinet. Ik ben piketleider in het Landelijk Operationeel Commando Centrum. Die portefeuille betekent heel veel overleg met de Veiligheidsregio's en ministers. En tenslotte overleg ik veel met de koepels van ziekenhuizen en andere zorginstellingen.

Als directeur van de GGD Hollands Midden ben ik verantwoordelijk voor de organisatie van de geneeskundige hulpverlening in geval van grote ongevallen en crisis in het gebied dat Leiden, de Duinen Bollenstreek, de Alphen regio en Gouda omvat. Daarin heb ik een interne rol binnen de GGD, binnen de veiligheidsregio en in het overleg tussen zorgaanbieders.'

24 uur per dag

„Hoe mijn week was? Nou, eh... Het was de drukste week van mijn

leven, tot nu toe. Ik ben dag en nacht bezig. Letterlijk. De laatste weken werk ik van 's morgens acht tot 's nachts twaalf uur, zeven dagen per week. Ik hol van het ene overleg naar het andere interview en vice versa. Het is vol te houden, dankzij de enorme steun van zoveel mensen, anders zou het niet te doen zijn. En met dank aan het thuisfront, dat met humor en begrip reageert. Mijn vrouw José apte me een paar dagen geleden met: 'O, ik zag je net op tv bij *Een-Vandaag*. Nu weet ik waar je bent en hoe laat je ongeveer thuis bent'. Soms kom ik tv-studio's binnen en zeggen ze: 'Hé Sjaak, ben je daar weer?' Ze kennen me al.'

De boodschap brengen

„Terwijl ik bij jou zit, zijn er alweer vier verzoeken binnengekomen om contact op te nemen met de pers. Er waren ook dagen bij met drie tv-optredens op een dag, dat heb net paste. Ik had deze week ook bijna bij Eva Jinek gezeten. Maar je weet hoe het werkt: als je al bij twee andere talkshows zit, zegt nummer drie: *laat maar*.

Voor mij is het iedere keer afwegen hoe ik mijn boodschap het beste kan verspreiden. Je moet kiezen. Zo koos ik voor de nationale tv-uitzending *Feiten en Fabels*. Die trok twee miljoen kijkers! Je bereikt dan een groot publiek dat je op die manier kunt informeren.'

De bui zien aankomen

„De bui? Die zag ik weken geleden aankomen. Vanaf het moment dat het coronavirus bekend werd, is een *outbreak*-managementteam geformeerd, bestaande uit een team specialisten in microbiologie, infectiologie en het RIVM. Die zijn aan het analyseren geslagen en

adviezen gaan opstellen aan het bestuurlijk afstemmingsoverleg dat de minister adviseert. We weten met een zogeheten getrapte crisisstructuur – zoals het leger doet – dat is de enige manier om zo'n crisisorganisatie te managen.

We kwamen op 7 februari voor het eerst bij elkaar. In die periode gingen we er nog vanuit dat het virus goed te controleren zou zijn. Dat dacht ik op dat moment zelf ook. Dat wordt me her en der ook verweten. Maar toen kwamen er wereldwijd steeds meer uitbraken en die uitbraken werden steeds groter. Dat werd al snel duidelijk toen de vakantiegangers uit Italië terugkwamen. Daarom heeft de regering dit weekende een nieuwe strategie bepaald, waarmee we het virus in Nederland zo controleren dat de ziekenhuizen voldoende bedden hebben om alle patiënten op te vangen.'

'Houd scholen open'

„Ik heb ervoor gepleit de scholen open te houden, in tegenstelling tot wat het Kabinet nu heeft besloten, omdat, zoals minister Slob eerder ook aangaf, bij kinderen de kans op besmetting zeer gering is. Alleen heb ik me verkeken op de maatschappelijke onrust die er ontstond na het aanvankelijke besluit om de scholen open te houden. Een kwart van de ouders hield hun kinderen meteen al thuis, er laaide veel verontwaardiging door op, zo van: *al komt de leerplichtambtenaar en krijg ik een boete, ik hou mijn kind thuis*.

En er werden steeds meer leraren ziek, waardoor de roosters niet rond te krijgen waren. Met die twee feiten in het achterhoofd is het besluit van het Kabinet begrijpelijk.

Ik heb hier weer veel van geleerd. Dat je meer rekening moet houden met de emoties van mensen, en niet alleen naar de ratio moet kijken. Ik besef nu dat bij grote groepen mensen emoties een veel grotere rol spelen dan ik aanvankelijk dacht. Dat moet je als feit accepteren en laten meewegen in je beslissing. Ik leer nog elke dag.'

'Veel meer dan 1000'

„De mail die ik schreef dat er al 6000 Nederlanders besmet zijn of zijn geweest in plaats van de 1000 waar het RIVM het over had, haalde meteen alle nieuwsenders. Ongewild. Die mail is domweg uitgelekt. Die was vertrouwelijk, alleen voor mijn collega's. Daarin deed ik een rekenexercitie. Als je alleen mensen met ernstige klachten test en niet degenen met milde, mis je die in de cijfers. Ik kwam op dat moment uit op 6000 Nederlanders die besmet zijn of zijn geweest, 0,03 procent van de bevolking. Dat neemt natuurlijk nog toe.

Boos over het uitlekken van die mail? Welnee. Gaan onderzoeken wie er heeft gelekt? Ook niet. Gelukkig bevestigde het RIVM kort daarna mijn berekeningen.'

Kwetsbaren eerst

„Ik ben het volkomen eens met het beleid van de regering om de verspreiding van het virus zo traag te laten verlopen dat we geleidelijk groepsimmunititeit kunnen opbouwen. Daarmee hopen we de kwetsbaren en de ouderen te beschermen. Zij lopen de meeste risico's. En het geeft ons de tijd om door te werken aan de ontwikkeling van een vaccin en geneesmiddelen. Aan zo'n vaccin wordt wereldwijd gewerkt, ook in 'ons' Leiden, in Ame-

rika en China. Teams van over de hele universitaire wereld werken er gezamenlijk aan.'

Verwensingen

„Ik sta nu in de spotlights en dat heeft voor- en nadelen. Mensen willen duiding en je proeft de waardering als je die geeft. Aan de andere kant wordt alles wat je zegt in de media uitvergroot of in een andere context geplaatst. Zo heb ik honderden verontwaardigde Twitter-berichten gekregen uit Italiaanse hoeken nadat een verdraaide bewering van mijn kant in de pers was terechtgekomen. Ik zou gezegd hebben dat Italianen onhygiënischer zijn dan Nederlanders en dus meer kans op besmetting lopen. Maar ik citeerde de Italiaanse regering, die stelde dat het volk niet bij voorbaat bereid is de hygiëne-adviezen – geen handen schudden, niet zoenen, afstand houden tot elkaar – op te volgen.

Los daarvan staan op social media duizenden berichten over mij. Weinig naar gekeken. Geen tijd voor. Mijn team communicatieadviseurs houdt dat in de gaten. Ik zou meer naar dat team moeten luisteren, dat is ook een les die ik heb geleerd. Omdat ik dit vak al zo lang uitoefen, heb ik de neiging om interviews alleen te doen. Maar de wereld verandert, evenals de

In deze bizarre coronatijden is een prominente rol weggelegd voor Leidenaar Sjaak de Gouw

GGD-kopstuk Sjaak de Gouw: „Wat ik merk: de mens is flexibel. Die past zich snel aan veranderde omstandigheden aan.”

FOTO TACO VAN DER ER

'Rutte te luchtig? Dat was ik in eerste instantie ook, dat is me ook verweten'

invloed van social media, en daar moet je bij de boodschap rekening mee houden.'

Thuiskomen

„Als kind van een jaar of vier, vijf, uit een katholiek nest in Waalwijk, wilde ik missionaris worden. Op een gegeven moment dacht ik: ik word tropenarts, dan kan ik nog meer mensen helpen. Op tienjarige leeftijd wist ik dus al dat ik geneeskunde zou gaan studeren.

Een van mijn eigenschappen is dat, als ik ergens bij betrokken ben, ik veel vragen stel. Naar het waarom vraag. Binnen de kortste keren zit je dan in allerhande besturen. Tijdens mijn studie besloot ik dat ik geen tropenarts zou wor-

den, maar wilde bijdragen aan het veranderen van het gezondheidszorgsysteem in Nederland. En dat mijn werkzame leven zich op het snijvlak van beleid en zorg zou bevinden. Toen in 2002 de vacature als directeur van de GGD Hollands Midden voorbijkwam, en ik het werd, wist ik meteen: *dit is thuis*. Dit is publieke gezondheid op een heel breed terrein. Want de GGD's bemoeien zich met uiteenlopende zaken als luchtverontreiniging, lawaaioverlast, Schiphol, en jeugdgezondheidszorg, zorg voor de kwetsbare burger en gestelidke en lichamelijke gezondheid op de scholen.'

Onrustige 'nadagen'

„Tja, ik ben nu 62 en heb in de zeventien jaar dat ik bij de GGD zit, twaalf crises meegemaakt: Ebola, Q-koorts, Antrax, Lassa, de Mexicaanse griep, pokken, SARS, de gekkekoelziekte, Creutzfeldt-Jakob, de vogelgriep. Maar die staan natuurlijk geen van alle in de schaduw van wat we nu meemaken. Corona is zo nieuw en alles overstijgend dat we het wiel gedeels opnieuw moesten uitvinden, bestuurlijk-strategisch, tactisch en operationeel een gigantische uitdaging. Wat ik ook heb geleerd afgelopen weken: dan zal niet 100 procent van de besmette

mensen in thuisisolatie blijven, 90 procent doet dat wel. Ook met dat percentage kunnen we het virus heel geleidelijk aan introduceren. En wat ik ook heb gemerkt: de mens is flexibel. Die past zich snel aan veranderde omstandigheden aan.'

Zelf bang?

„Of het virus komende zomer verdwijnt, we weten het domweg niet. Vorige week zou ik op die vraag nog ja hebben gezegd, ik was ervan overtuigd dat alle coronavirussen deze zomer vakantie nemen, zoals alle andere griepvirussen doen. Maar er zijn ook onderzoekers die zeggen dat dit virus ook in de zomer actief blijft.

SARS is na één seizoen niet meer teruggekomen en dat is een broertje van dit virus. Alleen zie je bij corona veel meer haarden in verschillende delen van de wereld, dus...

Bang om zelf corona te krijgen?

Nee. En dat zeg ik niet om mensen gerust te stellen. Als je het krijgt, kan het verkeerd aflopen, maar die kans is niet zo heel erg groot. Als het moet, laat me dan volgend jaar de variant Covid-20 maar krijgen. Nu moet ik er even nog niet aan denken om een tijd noodgedwongen thuis in bed te blijven.'

Paspoort

Sjaak de Gouw

Leeftijd: 62 jaar

Woonplaats: Leiden

Opleiding: studie geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam

Beroep: sinds 2002 directeur Publieke Gezondheid Hollands Midden (GGD HM) en directeur van de Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden (RDOG HM).

Voorzitter expertgroep Centrum voor Gezondheidsonderzoek bij Rampen (CGOR).

Van 1988 tot 2002 was hij veertien jaar werkzaam bij de Provinciale Raad voor de Volksgezondheid

Nevenfuncties: voorzitter Academische Werkplaats Publieke Gezondheid, lid onafhankelijke commissie die nazorg onderzocht voor slachtoffers van het Ridderhofdrama, voorzitter landelijke programma commissie griepvaccinatie

Burgerlijke staat: getrouwd met José, drie kinderen (twintigers)